

Inserati se sprejemajo in velja trisoptna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopis

ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicijska na Dunajski cesti št. 15 v Medija-tovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. —
Za polleta . . . 5 " —
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Florijansko ulice šte. 44.

Izohaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Govor poslanca dr. Vošnjaka pri obravnavi naučnega proračuna.

(Dah)

Prašam vas, gospodje, ali so to zdrave šolske razmere, če materni jezik niti obligaten predmet ni v ljudski šoli, in če se materni jezik že v prvem letu, „koj po veliki noči“, iz šole izbacne? (Čujte! na desni.)

Pa ne samo škočijstvo, ampak tudi koroški učitelji so se na shodu v Pliberku dne 29. in 30. sučca 1875 izrekli za to, naj bi se rabila slovenščina vsaj v prvem letu kot učni jezik. Pa tudi na sklepe učiteljev se deželni šolski svet ni oziral. Stremayrovo ministerstvo pa je knezoškočovo pritožbo kar odbilo.

Vsled tega je nastala velika zmešnjava pri ljudskem šolstvu na slovenskem Koroškem. Učitelji ne vedó, kdaj bi začeli z nemškimi učnim jezikom. Deželni šolski svet se skriva za fraze, on pravi naj se z nemščino začne, brž ko bodo otroci nekoliko nemški znali, najkasneje o veliki noči. Učitelji pa pravijo, da to ni mogoče, ker učenci jih ne razumejo, kadar zočó nemški predavati, in zijajo vanje, pa ne dadó nobenega odgovora.

Učitelj ne razume otrok, otroci pa učitelja ne. (Čujte! na desni.) Pred kratkim se je zgodilo, da je deželni šolski svet poslal nemškega učitelja v Kotmaro vas. Tam je stopil v šolo in začel nemški govoriti. Učenci pa so ga začudeno gledali in niso vedeli kaj govori. Učitelj je svoje riči pobral in šel v Celovec nazaj, kjer je rekel: „Jaz ne morem učiti v tej šoli, ker me otroci ne zastopijo, če nemški govorim, jaz pa slovenski ne znam. (Čujte! na desni.) Deželni šolski svet pa je

vendar ukazal, da mora učitelj v Kotmaro vas nazaj iti. „Naj z otroci le nemško govori“, so mu rekli, „sčasom ga bodo otroci že razumeli. (Veselosť na desni.) Kako si deželni šolski svet to misli, bom že pozneje povedal

Povedal bom še nek zanimiv slučaj ki se je dogodil v letih 1878 in 1879, da se bo videlo, kaka zmešnjava je na Koroškem zaradi učnega jezika. V celovski okolici je bil šolski nadzornik, ki nikoli ni vedel, kdaj bi se pričelo z nemškim podukom. Krajnemu šolskemu svetu v Celovcu je rekel, da to ni prej mogoče, dokler otroci nemščine ne umejo. Celovski okrajni šolski svet je toraj določil, da se ima še le v drugem letu z nemščino pričeti. Ta odlok je dobila tudi občina Bistrica. Tamošnji krajni šolski svet, ki hoče, da bi se že v prvem letu z nemščino pričelo, bil je osupnjen po tem odloku, in se je pritožil na deželni šolski svet. Zanimivi so uzroki, s katerimi je krajni šolski svet svojo pritožbo podprl. Določbo, da imajo otroci v prvem razredu ostati, dokler nemški ne znajo, ni si mogel on drugače tolmačiti, ko da morajo znati nemški govoriti in vse razumeti, da se pa to nikoli doseči ne more, ker otroci doma nič ne slišijo nemški, in da bi morali potem otroci vsaj 4 leta v prvem razredu ostati. (Čujte! na desni.) To pa ni mogoče, ker je že zdaj v prvem razredu 72 otrok, potem pa bi jih bilo 140, in toliko jih nema prostora.

To so lepi pedagogični nazori! Že v prvem letu se mora z nemškim podukom začeti. V drugi razred pa se vzamejo otroci samo zato, ker v prvem ni toliko prostora, čeravno prav nič ne znajo, in zato, ker bi potem v drugem razredu učitelj predaval praznim

klopem! (Veselosť na desni.) Taka motivacija je res smešna. Krajni šolski svet sam prizna, da bi morali otroci ves čas v prvem razredu ostati, ker se v nemški šoli nič ne naučé.

Deželni šolski svet koroški se pa ni oziral na ugovore okrajnega šolskega sveta celovškega, temveč pa ustregel želji krajnega šolskega sveta v Bistrici, ter določil, da ima biti nemščina učni jezik. Pri tej priki se je okrajnemu šolskemu svetu celovškemu dal dolg poduk, da on ne razume namenov deželnega šolskega sveta, ter da se stvar ne sme tako vestno vzeti. Okrajni šolski svet pa s tem ni bil zadovoljen, ampak je na ta odlok odgovoril in utemeljil svoje prejšnje sklepe. Ta celovski okrajni šolski svet je ves nemšk, pa njegov nadzornik je bil le nekoliko vesten v svoji službi, ker je videl, da šole nemajo pravega uspeha; ta okrajni šolski svet je toraj pisal deželnemu šolskemu svetu, ter rekel, da bistriški šolski svet njega ni razumel, ker ni zadosti psihologično in pedagogično izobražen. Iz tega se vidi, da koroške oblasti niso posebno uljudne med seboj, ker okrajni šolski svet očita krajnemu bistriškemu šolskemu svetu pomanjkanje izobraženosti. Tudi okrajni šolski svet oporeka temu, da bi bil meje svojega delokroga prestopil, ker te meje dobro pozna. On da se mora temu protiviti, da bi se smel krajni šolski svet pritožiti zoper njegov poduk, ki je bil čisto pedagogičen. Nečem prebrati celega ugovora okrajnega šolskega sveta, le nekatere važnejše stavke hočem navesti: „Krajni šolski svet obrača svojo pozornost le na izučenje nemščine, in le potem sodi ves uspeh ljudske šole. Če se pa pri pretiranem navdušenju za ta edini predmet ob enem zanemarja

Ali je evropejska civilizacija res občečloveška.

(Iz ruske „Zarja“.)

(Dah)

Bolje rečeno, Rim in Grško, Indija in Egipt ter vse zgodovinska plemena so imela svojo staro, srednjo in novo zgodovino, to je kakor vsak organizmi svoje razvoje, katerih pa ni treba, da bi bilo ravno tri nič manj in nič več. Kakor lahko življenje posameznega človeka delimo na tri (nepolnoletnost, polnoletnost in starost, delitev, ki se rabi za državljanske namene), štiri (otročja leta, mladost, moštvo starost in onemoglost), tako tudi lahko delimo na več dob življenja celih zgodovinskih plemen, katerih število je odvisno od vzgleda zgodovinarja, značaja razvoja in bolj ali manj gostih premen življenja plemen. Tako ima Evropa svojo staro zgodovino, od ljudskega preseljevanja, ko so enkrat iz tega kaosa izšle nove države in narodnosti, braneče v sebi kati načel, katere so se razvijali v srednjem veku, in odbijanje katerih je glavno delo novega veka, do Karola Velicega. Marsikdo meni, da

zgoraj omenjena zmeta delitve zgodovinske znanosti ni toliko važnosti in da se lahko popravi, če se le malo premaknejo meje mej velikimi skupinami zgodovinskih pojavov — zjedini n. pr. zgodovina starh vzhodnih narodov pod imenom stare, zgodovina Grške in Rima pod imenom srednje in osoda Evrope ali romono-germanskega plemena zjedini pod imenom nove zgodovine v posebno celoto. Ta delitev bi bila sicer mnogo boljša, vendar bi zgodovina starega veka ostala prešnja zmes — ki bi ne imela nič občnega, tedaj bi se zado-stovala zahtevam naravne sisteme. Da izvemo, kaj je vzrok napédnega vzgleda na zgodovino, je treba, da zopet malo pogledamo na botaniko in zoologijo, ki ste naj bolj razvili naravno sistemo. Tudi tu je navideznoš slepila oko opazovalca, ker so ga višji živali in rastline bolj mikale nego nižje. Dolgo so tajno cve-teče rastline in nižje živali smatrali le za primeček k drugim rastlinam in živalim, ki ne zaslužiijo nikakega opazovanja. Mi smo uže videli, da naravna sistema se je najprej razvila v botaniki. Rastlinske familije so bile hitro določene in označene, ali njih razvestitev

je bila trudnejša. Dolgo so mislili, da se podobne rastlinstva dajo razvrstiti po njih dovršenosti, in so dolgo iskali znakov, ki bi mogli služiti za mero njih razvoja, to je nastala Lincejeva umetna sistema, ki je pozneje privedla do naravne sisteme. V botaniki začeto delo je dovršila zoologija z vpeljavo živalskih tipov. Ti tipi pa niso razne stopinje razvoja organizmov, ampak so popolnoma različni načrti, po katerih se razvijajo organizmi vsacega tipa posebej, brez občnega znaka, po katerih bi se dala primerjati dovršenost tipov eden z drugim.

Da bi to bolje pojasnili, omenimo, da niso podobni posameznega zidanja v enem slogu, temuč podobni raznim arhitekturnim slogom: gotičkemu, grškemu, egiptovskemu bizantinskemu itd. Če tudi vai ti slogi niso enako sposobni na umetniško dovršenost, vendar jih ne moremo razvrstiti po njih dovršenosti, da bi vsak sledeči člen bil dovršenje prejšnjega. Vsak arhitekturni slog je sam na sebi lahko lep in se lahko razvija in dovršuje v svojih predelih, katerih prestopiti ne smejo, če noče zgubiti vsega umetniškega okusa. Pri živalih so absolutno nižje kakor prvocrazne

pravna odgoja, genetičen poduk in samostalno mišljenje, na to se krajni šolski svet ne ozira. Se ve da človek, ki o šolstvu nič ne razume, takih reči ne vidi. Krajni šolski svet misli, da je ljudska šola učilnica za tuje jezike, kar pa nasprotuje državni šolski postavi. Tako piše okrajni šolski svet celovski, in sodi, da bodo otroci v treh letih toliko nemški znali, da se bo moglo z nemškim podukom začeti v drugem razredu. Tedaj tri leta naj bi ostal slovenski otrok v prvem razredu! Ali je to prav iz pedagoškega stališča? Gotovo ne. (Dobro! na desni.)

Deželni šolski svet je določil, kakor sem že omenil, da se mora nemščina že v prvem letu kot učni jezik upeljati, za slovenske šole je dopustil le eno samo slovensko knjigo, nek abecednik, ki je pa tudi že na pol nemšk. V tem abecedniku se uči otrok do 36 strani slovenski brati, od 36 strani naprej pa je že skor vse nemško; in to naj bo vse znanje, ki si ga sme koroški Slovenec v svojem materinem jeziku pridobiti. Vse druge knjige razun katehizma so nemške.

Pa deželni šolski svet koroški je kmalo spoznal, da s tem abecednikom ne bo prišel do tega, da bi slovenske otroke nemški izvežbal. Zato je izdal drugo knjigo, menda okoli leta 1870, leto namreč ni zapisano, na knjigi, in ta knjiga se tudi po bukvarnah ne dobi; izdal je namreč knjigo „Anleitung zur Einführung slovenischer Kinder in die deutsche Sprache, für die Volksschullehrer Kärntens“. To vam je jako čudna knjiga in jaz hočem iz nje uvoda samo en par stavkov navesti, da se bo videlo, kak pedagoški duh navdaja deželni šolski svet koroški. V tem predgovoru se učiteljem očita, da ne znajo otrok nemški naučiti, da je njih trud v tem oziru skor neuspešen, ker nimajo prave metode. Slavni pisatelj te knjige — škoda da se ne imenuje, — pravi nadalje: „Nemško branje in pisanje in učenje nemških besedi na pamet bo ostalo brez uspeha, dokler bo zavijal učitelj svoj poduk v slovensko obleko obleko (čujte! na desni), dokler se bo posluževal pri poduku slovenskega jezika.“

Nemščina se mora na živ način učiti z občevanjem učitelja z učenci. „Pa kako s

slovenskimi otroci nemško govoriti, če nas ne razumejo?“ se nas bo prašalo.

Tudi na to težko vprašanje vé deželni šolski svet za pravi odgovor; on pravi: „To vprašanje nam odgovori izgled matere, ki svoje otroke govoriti uči, ker ta metoda je izkušena, odkar so matere in otroci na svetu.“ (Veselosť na desni.) Učitelji naj delajo, kakor matere, otroci bodo že za njimi govorili, če prav iz začetka ne bodo razumeli, kaj govore. (Poslavec Wurm: „To je kanibalčno, to se mora vzeti v stenografski protokol!) Govorjenje v nemškem jeziku je toraj najboljšo sredstvo za poduk slovenskih otrok, in če se to opusti, nima poduk uspeha.“ (Čujte! čujte! na desni.)

Potem deželni šolski svet daje poduke, kako morajo učitelji predavati, če hoče hitro kaj doseči. On mora počasi in razločno nemški govoriti, da si bodo otroci besede lažej zapomnili.

Po tej knjigi se na Koroškem podučuje, in jaz sem to knjigo le s težavo v roke dobil, ker ima vsak učitelj le en odtis od nje, in če šolski nadzornik pride, je njegovo prvo vprašanje: „Ali imate se tiste bukvice?“ katere mu mora takoj pokazati. Jaz sem bukvice dobil od druge strani, ne od kakega učitelja, to moram povdarjati, ker vem, da bi bil tak učitelj, ki bi menil tiste bukvice dal, takoj v preiskavo dejan ali pa še odstavljen. Tisti šolski nadzornik, o katerem sem pravil, da je nasvetoval, naj se z nemškim podukom še le v četrtem letu začne, bil je na enkrat na Primorsko prestavljen, (čujte! čujte! na desni,) da ne bi dalje motil miru v koroški deželi.

Če so pri koroškem šolstvu take razmere, potem pač ni res, kakor župani pravijo, da jaz deželni mir motim, ker o teh žalostnih razmerah govorim. Nasprotno si bo vsak zaslužil hvalo človekoljubnih ljudi, kdor bo osvetil te razvade in napake, ki so res že skor barbarične. (Dobro! na desni.) K temu se čutim toliko bolj primoranega, ker to zadeva moje rojake, in ker teh 120.000 Slovencev na Koroškem nima nobenega poslanca.

Zakaj da nimajo nobenega poslanca, vam bo kmalo jasno, če pogledate na umetno razdelitev volilnih okrajev, ki je tako narejena, da sta zmirom dva nemška okraja zvezana z

predka, ki so znane pod nazvanji stare, nove in srednje zgodovine. Ta delitev je le nižja, glavna je delitev v zgodovinsko kulturne tipe s samostojnim, socialnim, političnim, ekonomičnim, umetniškim in z eno besedo zgodovinskim razvojem. Pri vsem vplivu starega Rima na novoustanovljene nemške države ni evropska civilizacija nikakor nadaljevanje rimske. Odnosaji med različnimi razredi občinstva so se popolnoma spremenili in prevstrojili na načelih fevdalizma; zastoj bi iskali kaj podobnega v starem veku. Navade, šege, obraz življenja, občinske in zasebne zabeve so se popolnoma predručile, dobili popolnoma drugi obraz od rimskih. Če je tudi čez tri sto let po padu Rimskega cesarstva, ga Karol Veliki zopet obnovil, a novi cesar je imel vse drugi značaj — bil je fevdalni suveren, kateremu bi se mogle podvreči vse glave občinstva. Ta idejal cesarstva se po smrti Karola Velikega ni več vresnicil, nemški je bil ravno tak fevdalni vladar kakor francoski ali angleški kralj v moči se še z njima večkrat meriti ni mogel. (Konec prih.)

enim slovenskim. Le v enem samem okraju je Slovincem mogoče zmagati, in upam, da bo tam pri bodočih volitvah zmagal slovenski kandidat, ki vam bo vse to še bolj natančno povedal, nego je meni mogoče.

Na nekatere mojih trditve pa tisti župani niso ničesar odgovorili, dokaz, da so resnične, in te trditve so huda obsodba za koroški deželni šolski svet in za vlado. Namreč tega niso zanikali, da je v čisto slovenskih krajih nastavljenih 53 takih učiteljev, ki ne znajo prav nič slovenski. (Čujte! na desni.) Ali se potem koroški Slovinci ne pritožujejo po pravici? V nekem koroškem ljudskem listu se berejo vedno take pritožbe, da šola nima nobenega uspeha. Zato pa tudi prebivalstvo nazaj gre, tako v blagostanji, kakor v pravosti. Žganjarska kuga čedalje huje razsaja in število nezakončnih otrok je čedalje večji. Zakaj tako, sem že razložil. Tudi bi lahko omenil, da se v nobeni deželi tako malo ne bere, kakor na Koroškem. Zastran Slovencev se je čuditi, da sploh še kaj berejo, če prevdarimo, kakošne so tam šole, kjer se niti slovenski brati ne naučé. (Dalje prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani 13. marca

Avstrijske dežele.

Velike važnosti je to, kar je minister **Pražak** odgovoril na očitjanje dr. Vošnjakovo, da on (minister) za ravnopravnost slovenskega jezika pred sodnijami nič ne stori. Kolikor vseč nam je bila krepka beseda dr. Vošnjakova, tako malo se nam dopada Pražakov odgovor. On namreč pravi, da nasproti Waserju nič ne premore, in ob enem še tega Waserja hvali (!); da bo pa vendar morda za Slovence kaj storil in predložil zbornici posebno postavo o rabi jezikov pri sodnijah. Ko bi le smeli upati, da bo iz te postave res kaj? Zakaj je minister ni že davno predložil? Saj je že nad dve leti minister!

C. kr. ministerstvo je po **vladnih** namestnikih vzkazalo vsem c. kr. okrajnim glavarstvom ojstro in energično postopati proti vlačugarjem in takim osebam, katerim ne diši delo. Ako bile bi dozdej veljavne postave nezmožne k zatrenju te napake, naj naznanijo, po kateri postavni poti bi se jim zamoglo okom priti.

Tudi gledé **šolstva** nam nekaj upanja delajo. Prof. Kvičala je namreč izdelal v šolskem odseku načrt, po katerem bomo nekaj srednjih šol dobili. Nekatere poročila pravijo, da bodo v Kranji in Novem mestu napravili nemške in slovenske paralelke. Kje bodo pa tam našli nemške otroke za nemške paralelke?

Iz Zadra se poroča „Narodnemu listu“, da so vstaši v Krivošji dobili veliko streliva in pomnožene moči. Osem naših vojakov in žandarjev, ktere so bili razglasili za umorjene, se je zopet zadeje dni vrnilo iz hribov, kjer so se zgrešili. V Jasenskem Potoku so bili vstaši vjeli enega vojaka in enega žandarja; žandarja so precej umorili, vojaka so hotli pa le proti temu oprostiti, ako jim izpustijo vjetega in zaprtega vojskovodjo vstašev Sutiča. Vendar se je bilo vojaku posrečilo čez nekaj dni iz ječe pobegniti ter se k svoji četi vrniti. — Vreme v Dalmaciji je vedno slabo, ker zmerom dežuje.

Vnanje države.

Angleška kraljica se je pri napadu znajdla v veliki nevarnosti, ker je napadnik stal prav blizu nje. Dasiravno on daje

in absolutno višje, h katerim se prištevajo okostničarji (sesalci, ptice, dvoživke in ribe) in členovci (žuželke in raki), od katerih je težko reči, kateri stoji na višji stopinji dovršenosti. Eca stran je pri enih bolj razvita, druga pri drugih. Ta pojem o tipih se je kmalo razširil tudi na botaniko — brez teh živalskih in rastlinskih tipov, bi bila naravna sistema v botaniki in zoologiji nemogoča. Ravno v pomankljivi tipov je glavni nedostatek zgodovinske sisteme, o kateri smo govorili. Delitev zgodovine v staro, srednjo in novo, tudi, če še pridenemo najstarejšo in najnovejšo — še ne obsega vsega njenega bogatega gradiva. Oblike zgodovinskega življenja človeštva se morajo ravno tako kakor človeške umetnosti (arhitekturni slogi in šole slikarstva), forme jezikov (jednosložne, nepregibajoče in pregibajoče in pregibajoče), pojave samega duba ki skušajo doseči tipe dobrega, resnice in lepote (ki so popolnoma samostojni, in se ne morejo podvreči eden drugemu), deliti na raznobrazne zgodovinsko-kulturne tipe, potem se bojo še le dopolnile in pokazale v pravej podobi. Le smotri enega samega tipa ali ene civilizacije se smejo ločiti v dobe zgodovinskega na-

jasne odgovore, vendar menijo, da je nekoliko zblojen (da ni pri čisti pameti), ker je dokazano, da je že dalje časa bival v norišnici v Dublinu. Neki šolski mladenč je menda odvernili največo nevarnost. Vidil je namreč, kako je napadnik meril s pištolo na kraljico, tedaj zaupije, zgrabi napadnika za roko, in precej pritečejo še trije drugi šolarji, ki njegovo roko znižajo proti tlam, tako da je krogla šla drugo pot. Ker so našli kroglo, se bo tožba glasila na poskušani umor, ker bi ga bili sicer le na 7 let zapora po postavah smeli obsoditi.

Ruski časniki krepko zavračajo ščuvanje nemško-liberalnih časnikov proti Rusiji, ki se naslanjajo na govor Skobeleva v Parizu, v katerem hočejo z daljnogledom že vojsko viditi. Ruska vlada namreč očita Nemčiji zanimive djanja, ktere smejo veljati kot nemirna znamenja vojskinih namenov, namreč vedno vtrjevanje mejnih trdnjav in vsako leto rasteči stan nemške vojne. Med tem da je Rusija letos nabirajoce novincev tako zelo znižala, in da vsako leto le po 190 tisoč novincev za vojsko nabira. V Nemčiji, kjer število prebvalcev je na pol nižje, bi znašalo vsakoletno novačenje 150 tisoč mož, in l. 1893, ko bo nova vojna postava stopila v veljavo, bo štela nemška vojna 1 milijon, 700 tisoč mož, tedaj za 300 tisoč več, kot zdaj. Rusija pa nasprot se ni mislila na zvišanje vojne. Resnični dogodki pričajo več, kakor sami govori, in sicer mizni govori posameznega generala.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 12. marca. Državna zbornica je včeraj dovršila posvetovanje o državnem proračunu; zadnje dni je bilo na vrsti pravno ministerstvo in dr. Vošnjak je v petek omenjal čudnega ravnanja sodnijskih vradov v deželah slovenskih, ki slovenskih tožb nečejo sprejemati. Sodnijske razmere, rekel je govornik, pri nas niso več razmere vravnane države ampak take, kakoršne so enkrat morda bile na Turškem in naš visoko častiti gospod justični minister, kteremu pa najbolje voljo pripisujem, in ki si mnogo prizadeva, ni še prav nič dosegel. Dospeli smo tje, kamor bi si leta 1861 nikdar ne bili mislili, da bomo dospeli. Dr. Vošnjak je tudi rekel, da si slovenski poslanci pridržé svoje ravnanje nasproti vladi, ako se za narodno ravnopravnost nič zgodilo ne boče.

Minister Pražak ni bil nič kaj zadovoljen; potegnil se je za višjega sodnijskega predsednika Waserja, o kterem je dr. Vošnjak rekel, da ga navdaja sovraštvo do slovenskega naroda, češ, da mu mora kot sodniku dati spričevalo poštenega moža. Tudi je obljubil, da boče predložil postavo o sodnijskem jeziku, ki boče konec storila dotičnim preprirom. Minister je bil med govorom jako razburjen in po govoru rekel je enim našim poslancem, da je mislil prav za prav odgovoriti: Bog nas varuj naših prijateljev! Pa to naših poslancev ne straši, in ker so tudi v eksekutivnem odseku sprevideli pravico naših zahtev ter sklenili jih podpirati, boče ministru priporočili, naj dotično postavo predloži zbornici še pred veliko nočjo.

Včeraj je najbolje govoril Lienbacher, ki je prav izvrstno pobijal zlasti širokoustnega juda Jaquesa, ter dokazoval puhlost, nadoslednost in brezumnost njegovih nazorov. Desnica mu je živo pohvalo ploskala in smeha ni bilo konec, ko je pri sklepu rekel: „Jaques je mene uni dan tudi imenoval večnega juda

šestletnega šolstva. Toda zagotoviti moram, da imam po vsem svojem bistvu tako malo razuma in sposobnosti za to, da tega meni od g. poslanca podanega juda ne morem sprejeti. Z vso spoštljivostjo mu ga toraj vrnem, on mu bo bolj enak in se mu boče bolj pristoval.“ Tudi Foregger je čenčal o nezmožnosti slovenskega jezika ter vezal po svoji navadi stare otrobe, ker je pa seja trpela že sama na sebi dolgo in je predsednik Želel proračun včeraj dognati, odgovoril mu bo eden naših poslancev pozneje. Včerajšnja sejaje trpela do petih popoldne.

Jutri ne bo seje, pojutranjem pa se prične obravnava o finančni postavi in v sredo bo glasovanje, k kteremu so se povabili vsi konservativni poslanci, kterih zdaj ni na Dunaji.

V sredo bo imel najbrže tudi šolski odsek sejo, da pretresa poročilo profesorja Kvičala o slovenskim naučnem jeziku na naših srednjih šolah. Po dogovu s slovenskimi poslanci boče nasvetoval tako obravnava naših srednjih šol, kakor sem jo omenjal že v svojem zadnjem dopisu. Tudi gledé teh zahtev pripoznal je eksekutivni komité, da so pravične, in da jih boče na vso moč podpiral pri vladi. Tako nam boče toraj mogoče, vsaj enkrat in že skoraj kaj doseči.

Iz šempaske dekanije na Gorškem, 3. marca. — Trdovratnost uradniška zastran slov. uradovanja, pa nasledek novih bankovcev in goljufija vsled tega. — (Konec.)

Jaz menim, da če nam naši državni poslanci ne priborijo jezikove ravnopravnosti, jo ne morem od nikjer drugod pričakovati. Vsled tega se je obrnila naša in ajbenska županija z utokom ali prošnjo na našega državnega poslanca, da prinese naše opravičene pritožbe čez uradniško samovoljnost v interpelaciji pred državni zbor in pravosodnega ministra. Tje naj tudi vse ostale občine, kterim je mar za čast in blagor narodov, dpošiljajo enake prošnje in pritožbe. Slovenski narod ni več brezpravna čeda ovác, da bi se smelo z njim, kakor s kakšnim blagom pometati in barantati, ter ima do svojega obstanka in razvoja po 19 § enake pravice z ostalimi narodi. Drugi narodi so prelivali za svoj obstanek krv v krvavih bojih, in mi Samovi potomci naj bi v tej besedni borbi tako bočeji in popustljivi bili, da popustimo pravičao borbo za našo ravnopravnost? Zatorej, kakor opominja sv. Paul, apostelj narodov, da imamo goreče in nevtrudljivo skrbeti za svoje dušno zveličanje, iste njegove besede, ako se sploh smejo na to naše pravično zahtevanje obračati, tudi nam vsim veljajo rekoč: Bratje! Nikar se ne vtrudimo, (v tirjanju ravnopravnosti), ker v svojem času bomo žéli, (t. j. vživali isto, če ne še mi, pa vsaj naši potomci!) pa le, ako se ne vtrudimo. Saj ni nič bolj nevarno v boju zmaganim biti, kakor tedaj, ako se orožje preč vrže in pobegne iz bojišča. Torej le visoko držimo svoj borbeni prapor za ravnopravnost vselej in povsod in brez bojazni na desno in levo! — Še to! Tudi na novih bankovcih se kažejo očitni nasledki pogubnega dualizma, ki zaukuje drugim narodom, da ne smejo imeti v njih jezikih zapisane bankovske veljave. Posebno se jeze nad tim tudi naši primorski Lahi, da imajo novi bankovci le nemški in magjarski enako veliki napis. Toraj še na bankovcih ni nikjer oztra na Slovane! Ta nesrečni dualizem tira Lahe še bolj „irredenti“ v naročje, kakor je slišati in viditi. Saj mi je pred nekaj časom neki istrski Italijan sam pravil, da „irredenta“ je po vsem laškem Pri-

morju in Istri razširjena, ker dualističen vladní sistem ne vgaja drugim kakor Nemcem in Magjarom, kakor je to clo na nedolžnih bankovcih viditi. Ni čuda, da se je nedavno neki premetenec poslužil novih bankovcev v goljufijo nevednega kmeta, ki mu je prodal par juncev za 130 gld. a dal mu je le 13 bankovpo 5 gld. pokazavši mu, da veljajo od ene strani 5 gld. od druge tudi 5 gld. Toraj ga je ravno za polovico ogoljufal, da je enega junca zastonj dobil. Prekasno jo vbogi kmet to sleparijo zvedel, ko je neznan goljuf že zibnil Bog ve kam. Na desetakih in stotakih ni nobene podobe ne cesarjeve in ne cesarstvenega grba, tako da nima podobe denarja, in tú bi ne veljale Kristusove besede: „čegava je ta podoba in napis?“ Na novih petakih je sicer na obeh straneh cesarjeva glava, pa takšno, da, ako se jo pri prižgani luči pogleduje, ima vso drugačno sumljivo podobo. Le skusita, da se prepričate dragi „Slov.“ čitatelji! Magjarom pa bi prav erčao želel, da bi doživeli še en Vilagoš v drugem ruskem natisu, da bi se njih neprenesljiva oholost za vselej ponižala! Mar nimajo državni poslanci nobenega upljiva na to, s kakošnim napisom naj se tiskajo novi bankovci, kakor le Nemeč in oholi Magjar? Dobra bi bila v tem oziru tudi kaka interpelacija na skupnega finančnega ministra, zakaj se clo na novih bankovcih, kajti še stari so imeli v vsih avstrijskih jezikih napise svoje veljave, žali Slovanstvo in ravnopravnost? „Clams, ne cesses“, kličem s tim desnici državnega zbora, povsod in v vsih rečeh, kjer se godé Slovanom očitne krivice!

Iz Slavine se nam poroča, da je v soboto dne 11. t. m. umrl po kratki pljučni bolezní ondotni učitelj Lovro Kušlan, ki je bil zavolj poštenega življenja, krotkega in poštenega obnašaoja vsi fari priljubljen in povsod spoštovan. V pondeljek se je še ves dan trudil v šoli, a v saboto je ležal že na mrtvaškem odru. Bodi priporočen v spomin prijateljem in znancem, kterih je imel veliko med učitelji in tudi med duhovni!

Domače novice.

V Ljubljani, 14. marca.

(Beseda v čitalnici), ktero je počastil s svojo navzočnostjo tudi gosp. deželni predsednik, bila je neki prav lepa. Odlikovali so se pri petji gospodje Meden, Stegnar, Valenta in Markič, pa gospe Svetkova in Namretova. Končno se je igrala šaloigra „pol vina, pol vode“ prav dobro.

(Ljudski shod), ki je bil na zadnje nedeljo napovedan, je bil slabo obiskan, ker je zavolj krasnega vremena vse na deželo šlo; zatoraj se je preložil na ugodnejši čas.

(Za ravnopravnost slovenskega jezika) oglašajo se mnoge občine po milej Sloveniji ter pošiljajo v tem smislu prošnje na državni Tako je prav!

Razne reči.

— Duhovske spremembe v ljublj. škofiji: G. Lovrencij Kristofič je postal župnik v Kovorji, g. Janez Štamcar pa v Poljanicah. Premestena sta: g. Janez Altjančič gre za kapl. na Rako in in njegovo mesto v Žire pride g. Jan. Belec.

Župnije Št. Ožbald in Zaplana ste razpisani.

— Spremembe v lavant. škofiji: V četrtek 8. marca je umrl č. g. Šimon Ducman, kaplan na Paki. Bil je vedno bolj rahlega

zdravja in še le 39 let star. Bog mu daj večni mir! — Kot farni oskrbnik v Št. Il pri Veljni pride čast. gosp. Jožef Hajšek iz Škal. Sedež dekanijskega urada se preseli iz Št. Ila v Škale. — Župnik u Veržeji je postal čast. gosp. Lorenc Janžekovič.

K pogrebu ranjega g. Šimona Ducmana se je sešlo 18 ptujih duhovnikov, še celó iz Ptujega sta prišla dva njegova šolska tovarša. Nagrobnico mu je govoril Braslovški dekan vis. č. g. Jakob Bohinec.

V nedeljo, 12. marca, je umrl od mertuda zadet vis. čast. gosp. Jožef Buntek, župnik v Loki pri Zidanem mostu. Ranjki je bil rojen v Moravčih na Kranjskem l. 1819. Bog mu daj večni mir!

— † Celji je umrl pretečeni petek Jan. Klein, nekdanji posestnik v Braslovčih in c. kr. kabinetni oficijal v pokoji.

— Zadnji čas so začeli Slovencem in kat. cerkvi sovražni listi nekatere duhovnike hvaliti, češ: ta duhovnik je prijatelj šoli, oni je še iz poprejšnje dobe, kjer se ni proti narodom še hujskalo itd. Ne vem kaj ti časopisi s tem nameravajo. Toda če bi pohvala liberalnega lista bila zaslužena, je to za pohvaljenega gotovo slabo znamenje.

— Pomanjkanje duhovnov. Iz letošnjih šematizmov je razvidno, da je največi v celovški škofiji. V solnograški, briksenski in trientiški škofiji pride po 500 do 600 duš na enega duh. pastirja, v celovški pa 1000 duš. Res je sicer, da je ta razmera v ljubljanski, lavantinski in sekovski škofiji še neugodnejša, kjer spada na enega duh. pastirja po 1200 duš: toda goráto Koroško ni tako močno obljudeno, kot sosedne dežele, v katerih pomaga tudi več redovnikov pastirovati. Druge škofije imajo tudi več upanja, tej nadlogi kmalo v okom priti, ker imajo obilnejši zarod mlade duhovšine. Tako n. pr. pride v Solnogradu, Briksenu in Trientu en bogoslovec na vsakih 5000 do 6000 prebivalcev; v Ljubljani, Mariboru in Gradcu po eden na 12.000 duš; nasprot pa v Celovcu spada en bogoslovec na 16.00 ljudi. — Skoraj enake žalostne razmere so tudi v tržaški škofiji, samo le s tem razločkom, da je ondi več redovnikov in katehetov, ki skazujejo pomoč v pastirovanju.

— Delavsko podporno društvo v Trstu se je preselilo v pondeljek, 13. t. m. v novo stanovanje Corsia Stadion šte. 11 v I. nadstropje nasprot zlatega leva.

† Matej Arko, učitelj, je umrl 5. marca v Ajdovici blizu Žužemberka.

— Iz Celja se nam piše: V zadevi posojilnic, da je vsakako velika dobrota za kmeta, če zamore za kratko časa dobiti denarjev po 7% na posodo. Navadno ljudje silno neradi denarje izposojujejo svojim sosedom, ker se težko zopet dajo iztirjati. Dasiravno hranilnice boljši kup denar dajo na posodo, kakor posojilnica, vendarie dolžnik boljše izhaja, če denar dobi iz posojilnice. Kajti v tem slučaju mu nij treba dati ceniti svojega posestva, nij treba vknjiževati (intabulirati) svojega dolga ne zopet izbrisovati dolga iz zemljiščnih knjig — zadostuje le, da ima poštene poroke. Vsaj tako se ravna pri narodni posojilnici v Celji — in ljudstvo spozna dobroto njenega obstanka. Na veliko korist kmetkega stanu, bi se ve tudi bilo, ko bi se dale obresti znižati še dalje, vsaj na 6 odstotkov.

— Novo obuvalo vojakov. V vojnem ministerstvu so imeli ravnokar sejo, v katerem je bilo sklenjeno, da odsi mal pešci ne bodo več rabili škornj za obuvalo, ampak čizme. Vsak vojak bo dobil na potovanji le en par

takih novih čevljev za nošo, in k temu bodo dali v reservo še en drugi par konopnjenih čevljev, kakoršne rabijo vojaki na Španjskem. Znano je, da so bili že od nekda taki čizmi vpeljani pri ogrskih regimentih.

— Avstrijska statistika. Ljudsko števljenje je zdaj dovršeno in nam poudaja jako čudne rezultate. Naštelo se je v Avstriji brez Ogorske 21,794.231 ljudi; med njimi 8 milijonov (?) Nemcev, 5 milijonov Čehov, 3,238.000 (?) Poljakov, 2,792.000 Rusinov, 1,140.300 (!?) Slovencev, 563.615 Hrvatov, 668.653 (?) Lahov, 191.000 Rumuncev, 10.000 Madjarov. Število Nemcev se je toraj v desetih letih za cel milijon pomnožilo (?); tudi drugi narodi so se pomnožili; zmanjšalo pa se je število Slovencev (za 56.000!), Rumuncev in Madjarov. Na kak način se je število Slovencev zmanjšalo, razvidimo iz tega, da je bilo v Trstu in okolici pred 10 leti še 53 odstotkov, toraj nad polovico prebivalcev, slovenske narodnosti, zdaj pa samo 21 odstotkov. Laški komisarji v Trstu in Istri so namreč vse slovenske delavce in dekile zapisali med Lahe. Tako so delali tudi nemški komisarji na Štajerskem in Koroškem. Potem se ni čuditi, da se je število Slovencev na Štajerskem skrčilo, število Nemcev (?) pa pomnožilo. Znanstvene vrednosti pa statistika nima nobene, ker je znano, na kak način se je „umgangssprache“ zapisavala. Saj so samo na Dunaji pojedli nad 100.000 Čehov in mnogo tisoč drugih Slovanov. Ravno tako se je godilo v Gradcu, kjer je nad 20.000 Slovencev, v Celovcu, Mariboru in drugih nemškutarških gojzidih.

— Nemških izseljencev v Ameriko je bilo lansko leto 210 tisoč oseb, proti 96 tisoč v l. 1880; izmed teh izseljencev je 123 tisoč oseb moškega, 87 tisoč pa ženskega spola. Vsi izseljenci so bili gotovo teh misel, da Bizmark ni zasadil raja svojim podložnim.

Odgovor na besedo v članku: K nadrobni debati o proračunu od 4. marca 1872 št. 25.

ki se glasé:

„Ljudstvo mora poslance podpirati. Pisali smo že večkrat, kako prijetno je za poslance, ako se zamorejo sklicevati na svoje volilce, ako zamorejo pokazati prošnje, ki se z zahtevami poslancev ujemajo. Zato smo pisali, naj se slovenske občine obrnejo z prošnjami do državnega zbera za ravnopravnost slovenščine pri uradnih in v šolah, za narodne srednje šole, za ustanovljenje višje deželne sodnije v Ljubljani itd. Ta naš in drugih slovenskih listov klic je ostal skor brez uspeha. Le malo občin je sledilo temu klicu. Kaj bodo nemškutarji rekli? itd. Saj vendar ni toliko stroškov in toliko truda popisati in na Dunaj poslati eno polo papirja!“

Res je to, da ne stane veliko stroškov in truda eno polo papirja popisati in na Dunaj poslati, to je, samo popisati in poslati; stane pa veliko premišljevanja, sitnosti in truda prošnjo sestaviti, jo z pravim naslovom previditi in jo prav urediti, da bo čemu podobna. Kmetje se bojé, da se bo višji gosposka iz njihovega pisanja norčevala in ga zasmehovala. Kmetje pravijo: Gospóda se še tako rada posmehuje. Kmet k notarju spet ne gre rad, nekaj ne utegne, nekaj je predelječ, nekaj pa spet zato ne, ker to nekaj stroškov stane. Nekteri župan bi že k notarju za to šel, pa svojih odbornikov za to ne more z saboj spraviti. Ta bi že šel, drugi spet ne, ker ne utegne. Pravi: Drugi dan bi že šel, ta in ta

dan pa ne utegnem, imam ta in ta sitni opravke itd. Občine spet ne védo, kako velik mora kolek za to biti in kam na Dunaj poslati. Dunaj je velik, obstoji iz mesta in predmestij, ne vedó v ktere ulice, v katero hišo ali palačo, koliko je tam hiš. številka, da bi prošnjo poslali. To pride vse v poštev. Dajte v slovenskih listih dotično prošnjo natisniti; ali pa še bolje, kjer nekatere občine ne berejo nobenega slovenskega lista, pošljite občinam tiskano prošnjo in porok sem za to, da jo bodo skoraj vse slovenske občine prepisale, podpisale in jo odposlale, kamor jih bote napotili. Storite pa to hitro dokler je še čas.*)

*) Res, tem razlogom ni nič ugovarjati, le časnikom je to delo nekako nepristojno; to je naloga dolitičnih društev. Če „Slovenija“ še živi, naj postreže srenjam. Vredn.

V založnici Laumann-ovi je izšlo ter se dobiva po katol. bukvarni v Ljubljani:

Erklärung und Predigtenentwürfe

zu den

sonn- und festtäglichen Evangelien des kathol. Kirchenjahres

von Anton Tapphorn, Pfarrer in Vreden.

I. sošitek obsega božični čas, t. j. od 1. adventne nedelje do 6. po Razglašenji. Cena 90 kr.

II. sošitek obsega velikonočni čas t. j. od 1. postne do Cvetne nedelje in pa od 1. do 6. po Veliki noči. Cena 1 gl. 8 kr.

V vvodu pravi izdajatelj: Prečastiti duhovščini podamo s to knjigo delo, ki ni vsakdanje. Prvi zvezek obravnava vse nedeljske evangelije, drugi pa vse evangelije praznikov. Niso popolne izdelane pridige, ampak načrti, vendar pa spet ne navadni le z razdelo tva-vine, ampak toliko óbširni, da si govor brez velikega truda vsak lahko sam osnuje, ter tako tudi postane njegova lastnina.

Red v tem delu je sledeči: Najpred potrebne opombe o priliki, času in dejanji, pri praznikih njih zgodovina; potem kratko razlaganje (exegesis); potem sledijo logično razvrsteni óbširni načrti (po šest, sedem na vsaki praznik). Načrti so dogmatičnega pravnega zapopadka in tako mnogovrstni, da gotovo noben važniš nauk ni pozabljen. Nekdo imenuje zato izšlo knjigo „Repertorium praedicatorum“.

Razum izrekov in izsledov sv. pisma in cerkvenih očetov se sklicuje zlasti mnogokrat (kjer le mogoče) na izreke in nauk sv. Tomaža Akvina, ktere ga sv. oče pp. Leo pri vsaki priliki duhovščini priporočajo. Teda knjiga tudi v tem ozru tirjatvam časa zadostuje.

Delo pa ni le za izdelovanje cerkvenih govorov pravi zaklad, ampak tudi vodilo za branje in premišljevanje vsem izobraženim. Ker je pisatelj že mnogo knjig na svitlo dal, skoraj da z vseh oddelkov cerkvene vednosti, delo ne potrebuje daljnega priporočevanja, dovelj da smo z rečenim obseg knjige načrtali.

Med najstarejše in najboljše domače zdravila, razširjene po celi Evropi, se štejejo

švedske kapljice.

Posebno se priporočajo zoper take bolezn, ki pridejo iz pokvarjenega želodca ali pa iz prehlajenja. Te kaplje imajo to moč, da naredé dober ték, odpravijo hemorojide, črve, zlatenico, omotico, okrepečajo slabe živce, in odstranijo krč. Odpravijo se z njimi tudi debele sline, zaprti vetrovi, glavobol in slabosti v želodcu.

Salvatorjeva lekarna v Zagrebu ima star recept, po katerem se delajo te švedske kapljice, ter se razpošiljajo po celem svetu. Ena flaša velja 50 kr.

Prave švedske kapljice imajo na prodaj: Na Dunaji: J. Weiss, lekarna „pri zamorcu, Tuchlauben 17; J. Herbabry, lekar, Neubau, Kaiserstrasse 90; v Zagrebu: S. Mitlbach, Salvatorjeva lekarna. (3)